

Notatark

Sagsnr. 01.02.15-P15-3-20

Sagsbehandler

Martin Weihe Esbensen

4.1.2021

Notat over ændringer i udpegninger, beskrivelser og bemærkninger

Kommuneplantillæg nr. 37 for kulturmiljøer

Kommuneplantillægget har til formål at revidere udpegningerne og redegørelsen for kulturmiljøer i Hedensted Kommune. På baggrund af arbejdet med revisionen af kulturmiljøer justeres følgende udpegninger under retningslinjen Værdifuldt kulturmiljø:

10 kulturmiljøer bliver lagt sammen til 5 kulturmiljøer

- Merringgård + Ussinggård Hovedgård
- Svends Mølle + Møgelkilde Andelsmejeri
- Vejlefjord Sanatorium + Træskohage Fyr
- Palsgaard Hovedgård, industri og arbejderboliger + Håbet
- Hærvejsforløbet + Kovtrup ejerlav

4 kulturmiljøer indgår som nye

- Tvillingegårde ved Hjerrild
- Bjerre
- Svanedamskvarteret
- Hornborg

16 kulturmiljøer udgår

- Røde Mølle
- Landsbyerne Ølsted Neder- og Overholm
- Gravhøje og jernaldergrave ved Møllerup
- Flemming Skyggerslund
- Ølholm
- Geisler Nielsens Planteskole
- Løsning Stationsby
- Gammelsole
- Hornsyld Bryggeri
- Knæsted enestegårde
- Barrit stationsby
- Over Barrit, Barrithule og Barritskov By
- Lottrup Ladegård
- Pøt husmandskoloni
- Skibballe råstofgrav/Ørum fabrik

13 kulturmiljøer får ændret afgrænsning:

- Rask Mølle Stationsby indsnævres til at omfatte bymiljøet omkring stationspladsen
- Aale indsnævres til at omfatte Aale Bygade, kirke og forsamlingshus
- Rask Hovedgård og husmandskoloni indsnævres, så del med arkæologiske fortidsminder i Rask Skov udelades
- Korning indsnævres til at omfatte De Stærke Jyders historie

- Uldum stationsby indsnævres Stenderup udvides til at omfatte vejforløb med smedje mod nord
- Højvang udvides til også at omfatte del af Ørum
- Kalhave indsnævres så område syd for Horsensvej udelades
- Bråskovgård udvides til at omfatte en del af Bråskov
- Gadehuse i Nørby udvides til omfatte nærliggende gårde
- Snaptun kystby udvides til at omfatte strandområde mod syd
- Hjarnø udvides til at omfatte hele øen
- Rosenvold Hovedgård udvides til at omfatte Stouby Skovvej

Ud over disse ændringer vil der blive foretaget mindre justeringer af afgrænsningerne.

Teknisk rettelse

Derudover vil der i forbindelse med vedtagelsen af kommuneplantillæg nr. 37 blive foretaget en teknisk rettelse af udpegningerne for kulturmiljøer, da udpegningen af Kirkeomgivelser også figurerer som kulturmiljøer. Denne tilretning laves, da kirkeomgivelserne fremgår to gange i kommuneplanen, under kulturmiljø og kulturhistoriske bevaringsværdige. Kirkeomgivelserne vil fortsat findes under kulturhistoriske bevaringsværdige, hvor de hører til.

Bemærkninger/Beskrivelser i Kommuneplan 2017

OBS: I kommuneplan 2017 indgår Bemærkninger og Beskrivelse i attributtekst i Kortinfo. I KPT 37 vil Bemærkninger og Beskrivelse indgå i den pdf, der linkes til i attributteksten via hjemmesiden.

plannr	bem	besk1117
Andelsmejeriet Møgelkilde	Ændringer i arkitektur og omgivelser	Andelsmejeri opført 1888 i nærheden af vandmølle hvor kunderne alligevel kom. Det eksisterende anlæg er opført 1925 og nedlagt 1971, men som helhed velbevaret med bestyrerbolig, mejeribygning og skorsten.
Asløkke	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje, skel og omgivelser	Stor regulær blokudskiftning med markante gårdnavne i den SV-del af Hosby, Overby og Kirkholm ejerlav; Mange bevarede udskiftningsstel, Thomashøj og Dyrgård nævnes allerede i matr. 1664, men indgik formentlig i Overby landsby.
Barrit	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje, diger og omgivelser.	Hovedgårdslandskab m. skov, mølle, smedje. Mange velbevarede diger og fredede gravhøje.
Barrit Stationsby	Byudvikling, ændringer i arkitektur, veje, og bystruktur	Mindre stationsby anlagt på bar mark ca. 1884. Havde i sin storhedstid både købmand/brugs, mejeri, telegraf/telefoncentral og afholdshjem.
Bjerre Mølle	Ændringer i arkitektur, mølleanlæg og omgivelser	Velbevaret ottekantet jordhøllænder med sejl og indvendig krøjning samt trelænget møllegård med længe i kampesten. Opført 1860, driften ophørte 1955.

Brå Mølle	Ændringer i arkitektur, bebyggelsestruktur, mølledam, kanaler, veje og omgivelser	Vandmølle fra 1500-tallet ved Urlev å. Nuværende trelænget gård med mølle opført 1868. Mølledam og kanal er tydelige. Oprindelig tilhørende Bråskovgård. indeholder både vandhjul og turbine.
Bråskovgård	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur og omgivelser	Enestegården Bråskovgård opkøbes 1907 og der oprettet statsungdomshjem med håndværks og husflidsskole. Fungerer i dag som efterskole. Gulkalket bygningsmasse med mange bevarede funktionsbygninger
Fakkegrav	Ændringer i arkitektur, bebyggelses- og vejstrukturer	Magasinbygning (nu badehotel), landingsplads og toldassistentbolig (nu alm. beboelse).
Flemming	Ændringer i arkitektur, bystruktur, veje og omgivelser	Lille sluttet rural by opvokset omkring Flemming landsby efter stationens anlæggelse i 1891.
Gammelsole	Ændringer i arkitektur og omgivelser	Mindre bymiljø opstået ved fortætning af huse og andelsfunktioner mellem af landsbyens gårde; indeholder nedlagt mejeri (1908), centralskole og to missionshuse.
Geisler Niensens Plan-teskole	Ændringer i arkitektur, beplantningsstruktur, veje og omgivelser	Planteskole oprette 1950 med markante læhegn, bestyrerbolig og arbejderboliger. Blev indtil fornylig drevet af virksomheden Arborea Dania. I dag primært juletræskulturer og landbrug.
Gudenåen / Møllerup	terrænændringer, skovrejsning, hegnplantning, dybdepløjning og afvanding	Gravhøje, jernalderboplads, vadested, kilde og enestegårdene Møllerup. indeholder 10 fredede og 13 overpløjede gravhøje samt 3 grave. Området indgår i en landskabsfredning.
Gulbjerg høj og Gilhøje	Terrænændringer, skovrejsning og byudvikling	Langstrakt højtliggende forløb af 9 fredede gravhøje og 54 DKC punkter, især overpløjede gravhøje. Tilhørte opr. kulturmiljøet Rask Hovedgård og Skovby.
Hammer Mølle	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje, å, mølledam og omgivelser	Trelænget vandmølle langs Gudenåen med stor mølledam. Garagebygning på den anden side af vejen. Tilhørte Hammergård indtil 1806, hvor den overgik til selveje. Har også haft maltgøreri (1871) og fungerede 1912-1950 som savværk.
Hjarnø	Terrænændringer, dybdepløjning samt kystanlæg og kunstige ændringer på havbunden	Koncentration af boplads og andre oldtidsspor langs den østlige, sydlige og vestlige kyst af Hjarnø; indeholder 7 boplads, 10 enkeltfund, 5 løsfund, skelelfund, vragdele mv. samt en fredet stensætninger.
Hjarnø (1)	Terrænændringer, dybdepløjning samt kystanlæg og kunstige ændringer på havbunden	Koncentration af boplads og andre oldtidsspor langs den østlige, sydlige og vestlige kyst af Hjarnø. indeholder 7 boplads, 10 enkeltfund, 5 løsfund, skelelfund, vragdele mv. samt en fredet stensætninger.

Hornslyd	Ændringer i arkitektur og omgivelser	Hornslyd Bryggeri oprettet 1897. Karakteristisk høj smal bygning med skorsten fra dampkedlen.
Hærvejen fra Kongsø til Kollem	Ændringer i vejforløb, belægning, beplantning og omgivelser	Hærvejsforløb fra Kongsø til Kollemorten. Alternativ sydgående hærvejsrute til Hærvej N og NØ
Hærvejen fra Nordvig til Øster	Ændringer i vejforløb, belægning, beplantning og omgivelser	Alternativ hærvejsstrækning mellem Nordvig og Øster Nykirke. Nogle strækninger findes kun på sognekort.
Hærvejen fra Palsgård til Mølv	Ændringer i vejforløb, belægning, beplantning og omgivelser	Passerer Øster Nykirke, Margrethediget og Kollemorten
Højvang	Ændringer i arkitektur, veje, diger, hegn og omgivelser	Større gård udflyttet fra Ørum ca. 1905 med markant fir-længet gårdanlæg i røde sten. Den ene længe er bindingsværk, nedtaget og genbrugt fra anden gård i Ørum. Slægtsgård.
Håbet	Terræn- og vandstandsændringer, tilgroning og slørende beplantning	Palsgårds inddæmning af noret i 1883; Pumpehus, mindesten, rester af pumpemøllefundament, landkanaler.
Jensgård og Tønballegård	Ændringer i arkitektur, byggestruktur, veje, diger og omgivelser	Hovedgårdsejerlav med kystskov, alleer og mange stendiger samt afbyggergården Tønballegård (SNS natur-skole); Jensgårds hovedbygning, dele af avlsbygningerne og Tønballegård er fredet, kystskoven er landskabsfredet.
Kalhøve	Ændringer i arkitektur, byggestruktur, veje, diger og omgivelser	Mellemstor næsten udflyttet landsby med usædvanlig velbevaret digestruktur i den NØ del af ejerlavet og mange ældre vejforløb. Lille samling af gårde og huse (Vadbjerg) er i den nordlige del og nyere hovedvej syd for landsbyen.
Klaks Mølle	Ændringer i arkitektur, byggestruktur, mølleanlæg, stemmeværk, kanaler og omgivelser	Stort vandmølleanlæg med møllegård, bryghus, maltgøreri og smedie. Dambrug har etableret i sig ådalen bag møllesøen omkring 1960. Møllen er kendt fra 1600-tallet. Anlægget afspejler flere faser af mølleriets udvikling i 1800 og 1900-tallet.
Klejs Vestermark	Ændringer i bebyggelsesstruktur, veje, skel og omgivelser	Højtliggende område i udkanten af ejerlavet som er præget af udparcellering og småbrug fra anden del af 1800-tallet.
Klejsskov	Ændringer i arkitektur, veje og skovstruktur	Små arbejderhuse beliggende i kuperet terræn langs skovvej, etableret i midten af 1800-tallet. Formentlig daglejer eller skovarbejderboliger, kun matr. 32 kan være en husmand fra udskiftningen
Knæsted	Ændringer i arkitektur, byggestruktur, veje, diger og omgivelser	To enestegårde i kuperet skovrigt område med markante velbevarede i diger.

Korning	Ændringer i arkitektur, bystruktur, veje og omgivelser.	Mindre ryral by karakteriseret ved levn af vækkelsen "de stærke jyder". Opstået som langs landevejen syd for landsbyen og siden sammengroet med landsbyen omkring et rektangulært vejnet.;Indeholder kro (tidligere afholdshotel), skole er siden o
Kovtrup	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje, hegn, opdyrkning og omgivelser	Lille løst opbygget torplandsby med tre gårde og lidt nyere husbebyggelse i hede og kratpræget område. Hærvejen passerer den nordlige del. En landskabsfredning (Overdrev/hede og egekrat) understreger den præindustrielle udnyttelse.
Lottrup Ladegård	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje, diger og omgivelser	Naturligt afgrænset ladegård (under Palsgård) beliggende i skovrigt og jævnt skrånende terræn. Vejstrukturer og diger er velbevarede, dele af avlsbygningerne er nedrevet. Hovedbygning i skønvirkestil, ligner en station.
Løsning	Ændringer i arkitektur, bystruktur, veje og omgivelser	Mellemstor stationsby opstået ved sammengroning af landsbyerne Løsning og Stubberup omkring den østjyske længdebane. Den nedlagte station er i dag bibilotek, mejeriet er gardinforretning.
Merringgård	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje, diger og omgivelser	Lille hovedgård placeret ved Gesager Å med skræntskov og stor agerflade. Lille Merringgård er i den sydlige del er fra stykket i 1800-tallet. Kendt siden 1578, hvor den mageskiftes til kronen. Hvidkalket stuehus opført efter brand i 1847.
Møgelkær Statsfængsel	Ændringer i arkitektur og omgivelser	Fængsel etableret i 1941 på Møgelkær hovedgård efter frasalg af hovedlodden til statshusmandsbrug. Indeholder både rester af hovedgården, barakker fra 2. verdenskrig og nyere byggeri.
Nørby	Ændringer i arkitektur og omgivelser	Lille samling af bindingsværkshuse i den sydlige udkant af Nørby landsby; Formentlig gamle byhuse daglejer/arbejderboliger, struktur og bygningsmasse ses allerede på sognekortet.
Over Barrit, Barrithule og Bar	Kulturmiljøet er sårbart overfor ændringer i arkitektur, bystruktur, veje og omgivelser	Langstrakt vejbebyggelse udviklet gennem 1800 og 1900-tallet ved husbebyggelse som sammenkitter de tre landsbyer. Danmarks længste by. Strækker sig over mere end 3 km og indeholder både gårde og byhuse.
Palsgård	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje, diger og omgivelser	Stor kystorienteret hovedgård med voldsted, park, friluftscene, industri (emulgator), agerland og skov; Den trefløjede hovedbygning samt voldstedet Ashoved er fredet, mange velbevarede avlsbygninger.
Pyt	Ændringer i bebyggelsesstruktur, veje, skel og omgivelser	Langstrakt udstykning fra udskiftningstiden af meget små brug (daglejere) syd for Jensgård.

Pyttenshede	Ændringer i bebyggelsesstruktur, veje, diger, hegn og omgivelser	Opdyrket overdrev/hede fra anden del af 1800-tallet med mange bevaret hegn og diger og markveje.
Rand	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje, diger og omgivelser	Enestegård beliggende på en bakkekam med jorderne omgivet af skov skrånende ned mod Vejle Fjord. Omgives mod N og V af tydelige diger
Rask Mølle	Ændringer i arkitektur, bystruktur, veje og omgivelser	Stationsby med handelsstrøg og adskillige andelsfunktioner opvokset omkring Rask Mølle i forbindelse med etablering jernbanelinier i 1891 og 1929. Udpegningen er udvidet til at omfatte hele den ældre bykerne.
Rosenvold	Ændringer i arkitektur, bebyggelses-, skel, vej- og skovstruktur	Stor hovedgård beliggende kystnært med agerjorden centralt og skoven omkring (ladepladsen er nu lystbådehavn). Mange velbevarede diger, hovedbygningen er fredet og avlsbygningerne fra ca. 1860.
Røde Mølle	Ændringer i arkitektur, mølleanlæg, savværk og omgivelser	Kornmølle kendt fra 1664. Anlægget opført 1887 efter brand. Turbine ej bevaret, rester af savværk, stemmeværk og mølledam bevaret.
Skovby og Rask Hovedgård	Arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje, diger og omgivelser	38 statshusmandsbrug udstykket fra hovedgårdsjorden i 1922. Hovedgård med voldgrav og skov indgår i miljøet; Hovedgårdsanlægget er fredet. Skoven er rig på forhistoriske marksysteme med bevarede stenrækker.
Skyggerslund	Ændringer i arkitektur, byggesstruktur, veje, diger og omgivelser	Lille skovenestegård med velbevaret stuehus i bindingsværk og pigstensbelægning på gårdpladsen. Nyere avlsbygninger og stuehus fra ca. 1940. Flere velbevarede diger. Lille sø bag gården etableret ca. 1850.
Skævlund Mølle	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, mølledam, kanal, veje og omgivelser	Nuværende mølle opført 1847 efter brand, fungerer med dobbelt overfaldshjul. En nu nedrevet vejrmølle ses syd for mølledammen omkring 1900.
Snaptun	Ændringer i havneanlæg, arkitektur og omgivelser	Gammel ladeplads, udbygget i anden del af 1800-tallet med færgested, kro, pakhus, toldsted og havn. Pakhus ombygget til boliger.
Stenderup	Ændringer i arkitektur, bystruktur, veje og omgivelser	Lille stationsby udviklet omkring 1900 med udgangspunkt i landsbyen Stenderup. I blomstringsperioden indeholdt byen station, mejeri, forsamlingshus mv. Centralskolen virker fortsat.
Strandore	Ændringer i arkitektur og omgivelser	Små tidlige sommerhuse/badehytter
Svend Mølle	Ændringer i arkitektur og omgivelser	Kornmølle kendt fra 1600-tallet præget af skiftende teknologi. Turbine producerer fortsat el til stedet. Møllegård fra ca. 1850. Velbevaret perron med udhæng til aflæsning af kornsække.

Træskohage fyr	Sårbarhed: Strandengen kan påvirkes af slid fra de mange besøgende. Fyrtårnet kræver løbende vedligehold.	Træskohage er en af flere hager i Vejle Fjord. En hage er en landstrimmel der strækker sig ud i havet. Det er en logisk placering for Træskohage Fyr. Det blev i 1904 opført af Vejle Havn for at sikre indsejlingen til havnen.
Uldum	Ændringer i arkitektur, bystruktur, veje og omgivelser	Rural by opstået omkring Uldum landsby, Højskolen (1849) og stationen (1891). Langstrakt bygade med andelspræg og få bebyggelser efter 1960. Bevaret gallerihollænder i den SV-del er nu museum, stationen nedlagt 1962.
Ussinggård	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje, diger og omgivelser	Mindre hovedgård i langstrakt frugtbar ejerlav med fredskov i den sydlige del. Hovedbygningen er opført 1860 i nygotisk stil stald og lade er fra 1740erne.;Var tidligere avlsgård til Merringgård.
Vejlefjordcentret	Ændringer i arkitektur, bebyggelses-, skel- og vejstrukturer	Tidligere sanatorium med tilbygninger og funktionærboliger. Beliggende i skovrigt, stærkt skrånende terræn ned mod Vejle Fjord.
Williamsborg	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje, diger og omgivelser	Landsbyhovedgård fra 1600-tallet med kirke udskilt fra den østlige del af Daugård.. Gården er bygningsfredet. Velbevaret sprøjtehus står ved landsbyens hovedgade. Rensningsanlæg opført i den central sydlige del af ejerlavet.
Ølholm	Ændringer i arkitektur, bebyggelsestruktur, vejforløb og omgivelser	Lille rural by med rest af jernbanetrace, station, kro, smedje, møbelfabrik og forsamlingshus sammengroet med Ølholm reguleret vejlandsby; Mange gårdbygninger bevaret langs bygaden. Stationen virkede 1891-1962.
Ølsted-Nederholm	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje og omgivelser	Resterne af den delvis udflyttede landsby med velbyggede gårde fra 1800 og gadekær.
Ørum fabrik	Tilgroning, forfald, byudvikling	Stort aktivt grusgravningsområde med fabrik i Ørum hovedgårds ejerlav.
Åle	Ændringer i arkitektur, bystruktur, veje og omgivelser	Bymæssig udvikling af landsbyen Åle ved stationens anlæg 1929. Stationen er nedlagt, men vej følger fortsat baneforløbet mod øst. Inderholder markant forsamlingshus, fredet præstegård, mejeri (nedlagt), skole mv.
Åstrup	Ændringer i arkitektur, bebyggelsesstruktur, veje, skel/diger og omgivelser	Blokudskiftet vejby der følger en langstrakt sænkning i moræneplateauet. Landsbykernen er velbevaret. Mod N, Ø og S falder terrænet markant ned mod omgivende engdrag; I ejerlavets nordlige og sydvestlige udkant er udstykket en del småhuse.

Forslag til bemærkninger og beskrivelse i KPT 37 for kulturmiljøer

Nr.	Navn	Bemærkninger	Beskrivelse
1	Hjarnø	<p>FOKUS: Helstøbt og autentisk øsamfund med intakt bebyggelsesstruktur og mange velbevarede bygninger, der indeholder en unik kulturhistorisk fortælling om øens udvikling som bosætningssted fra oldtiden frem til andelstiden.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Landsbyens bebyggelsesstruktur med gårde og huse langs Hovedvejen, hvor særligt forsamlingshuset, mejeriet, forskole samt den fritliggende kirke fortæller om landsbyens fælles liv. Den omgivende markstruktur med nord-sydgående hegn og skel giver frie udsyn til vandet fra landsbyen. Havnen er en bærende fortælling om afhængigheden af havet og at kunne komme over til fastlandet.</p> <p>SÅRBARHED: Landsbyen er sårbar over for væsentlige ændringer i arkitektur og omgivelser, der ikke er tilpasset øens bebyggelsesstruktur og byggeskik.</p>	<p>Hjarnø er et øsamfund i vækst beliggende tæt på fastlandet. Hjarnø landsby er udskiftet 1776, men ikke udflyttet. En vejlandsby med gårde beliggende på den nordlige side af Hovedvejen, iblandet huse fra slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet.</p> <p>I landsbyen findes andelsmejeri fra 1890, forsamlingshus opført 1904 og udvidet 1938, forskole ombygget 1902 og smedje. Landsbyen er omgivet af marker med en tydelig markstruktur.</p> <p>Syd for landsbyen ligger den lille hyggelige havn med færgeleje og landsbyens kirke, der formentligt er fra 1500-tallet med flere senere ombygninger.</p> <p>Der ligger flere stenalderboplads og skibssætninger langs øens kyst.</p>
2	Åstrup	<p>FOKUS: Ejerlav, der rummer vejlandsby med få udflyttede gårde, fattiggård og skoler samt småhuse i kærret, der samlet indeholder fortællingen om landsbyens sociale hierarki mellem gårdejerne og de fattige og mindre bemidlede.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Den fortættede og intakte landsbystruktur med firlængede gårde, fattiggården og skolerne, der ligger lidt uden for byen, samt de små huse i Åstrup Kær. Derudover skel og diger, der markerer landsbyens marker, eng- og skovlodder.</p> <p>SÅRBARHED: Åstrup og kærret fremstår næsten uden nyere arkitektur og er sårbar over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset landsbyens og kærrets bebyggelsesstruktur og traditionelle byggeskik.</p>	<p>Åstrup er en vejlandsby karakteriseret ved få udflyttede gårde tæt ud til bygaden hvor af mange er bygget i en blanding af bindingsværk og kampesten, hvilket er karakteristisk for egnens byggestil.</p> <p>På vejen mod Rårup ligger den tidligere fattiggård og to skoler.</p> <p>Terrænet falder markant ned mod engdraget Åstrup Kær med gårdenes eng og skovlodder, hvor der stadig er bevaret nogle udstykkede småhuse.</p>
3	Aale	<p>FOKUS: Fortættet landsbymiljø med gårde og huse</p>	<p>Aale er en slynget vejlandsby med flere oprindelige gårde opført i bindingsværk og grundmur med længer helt ud til gaden.</p>

langs den snoede bygade afsluttende med kirke og præstegård.

BÆRENDE ELEMENTER:

Det fortættede landsbymiljø langs Aale Bygade med huse og gårdlænger beliggende helt ud til bygaden. Der er særlige kvaliteter i det markante forsamlingshus, kirken og den fredede præstegård samt bystævnet. Beplantning og træer langs gaden er med til at skabe landsbygadens rum.

SÅRBARHED:

Præstegård og forsamlingshus er sårbare overfor nedrivning.

Husene i bygaden er sårbare overfor væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset bebyggelsesstruktur og byggeskik.

FOKUS:

Kalhaves gårdstruktur, der ligger tæt i en bue langs bygaden, og ejerlavet med de usædvanlig velbevarede skelstrukturer vekslede mellem grøfter, diger og levende hegn. Særligt for Kalhave er den stjernelignende strimmeludskiftning af bondeskoven.

BÆRENDE ELEMENTER:

Landsbyens gårdstruktur og ejerlavets skel- og bebyggelsesstrukturer, samt strimmeludskiftningen af bondeskoven. Den firlængede bindingsværksgård på Kalhavevej 61 er en af meget få gårde i kommunen, hvor alle fire længer stadig står i bindingsværk.

SÅRBARHED:

Kalhave er sårbar over væsentlige ændringer i bebyggelsesstruktur og gårdenes arkitektur, samt sten- og jorddigerne i det omkringliggende landskab.

Kalhavevej 61 er sårbar over for nedrivning af længer og stuehus i bindingsværk.

Bondeskoven er sårbar over for rydning af arealer, også kaldet renafdrivning, og maskinel skovdrift.

FOKUS:

Ørums landsbystruktur, der er udspændt mellem de to store gårde mod nord og

Imellem gårdene ligger huse opført fra midten af 1800-tallet til begyndelsen af 1900-tallet.

I området omkring landsbykirken ligger præstegård med en fredet præstegårdslænge i bindingsværk bygget i 1672 samt et markant forsamlingshus med usædvanlig byggestil fra 1882, ombygget i 1924.

Kalhave er en mellemstor landsby med flere gårde beliggende på deres oprindelige placering med gårdstrukturen i en tæt bue langs bygaden. Landsbyen er centralt placeret i ejerlavet, hvor der findes velbevarede skelstrukturer.

Dertil kommer den helt særlige strimmeludskiftning af bondeskoven med rester af stævningsdrift. De fleste skovlodder er opdyrkede men der findes stadig små skovtykninger med rester af stævningsdrift og lodderne markeres fascinerende af bugtede diger, levende hegn og markveje.

4 Kalhave

5 Ørum og Højvang

Ørum har et fint og intakt landsbymiljø omkring kirken med præstegård, to skoler, en mindre tofte samt gårde og huse.

	<p>syd, og som rummer et meget velbevaret landsbymiljø omkring kirken.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Det bevarede landsbymiljø omkring kirken med præstegård, skoler, forten og landsbyens gårde og huse langs det snoede gadeforløb langs Højkildevej, samt digerne, der omkranser den gamle præstegårdsjord. Dertil de to gårde; sædegården Ørumgaard og proprietærgården Højvang.</p> <p>SÅRBARHED: Ørum landsby med kirke, præstegård, gamle skoler, gårde og landbyhuse, samt Ørumgaard og Højvang er sårbare over for ændringer i gårdstruktur, arkitektur og utilpasset nybyggeri.</p> <p>FOKUS: Hornborg har et velbevaret og karakterfuldt landsbymiljø omkring Vesterenden, der rummer fortællingen om landsbyens mange tidligere funktioner.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Landsbyens kirke, kapellanbolig, tidligere skoler, købmand, forsamlingshus, landsbyhuse samt de gamle, men velholdte garageanlæg. Vejens karakter uden fortovej, bygningernes placering ud til gaden samt beplantningen langs denne har en positiv betydning for oplevelsen af landsbymiljøet.</p> <p>SÅRBARHED: Landsbymiljøet er sårbart over for ændringer i bygadens bebyggelsesstruktur og byggeskik, samt utilpasset nybyggeri.</p> <p>FOKUS: Mindre landsbymiljø med gårde og gadehuse for landarbejdere, der tilsammen danner en fin helstøbt struktur med repræsentation af landsbyens forskellige sociale lag.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Det intime gadeforløb med gadehuse samt gårdene omkring Snaptunvej, hvis længer ligger helt ud til vejen. Bygningernes byggeskik og materialer er bærende elementer.</p>	<p>Mod nord ligger proprietærgården Højvang, et markant firlænget gårdanlæg i røde sten, der gennem mere end 100 år har været et betydeligt grundtvigsk tyngdepunkt.</p> <p>Syd for landsbyen ligger sædegården Ørumgaard, der nævnes første gang i 1458. Den nuværende hovedbygning blev ombygget i 1855 og avlsgården i 1909-17. Anlægget fremstår helstøbt og velbevaret i både bygninger og gårdstruktur.</p> <p>Hornborg består af den gamle landsby med huse og bygninger ved Vesterenden og de større gårde ved Østerenden. Senere er byen vokset med en nyere parcelhusudstyknings mod nord.</p> <p>Hornborg havde tidligere mange funktioner bl.a. forsamlingshus, brugs, bager, vognmandsvirksomhed og kapellanbolig samt landbrugsdrift inde i landsbyen, der stadig kan erkendes i bybilledet.</p> <p>Den lille landsby Nørby ligger helt op ad landsbyen Glud, kun adskilt af bækken, der ender i Glud Håb. Nørby rummer små gadehuse og gårdanlæg. De små sammenbyggede bindingsværkshuse langs den bugtede, smalle smøge kaldet 'Æ Holm' giver en fornemmelse af landproletariatets trange kår i modsætning til de fem store firlængede gårde, der blev udskiftet i 1781.</p>
6	Hornborg	
7	Nørby ved Glud	

		<p>SÅRBARHED: Rækken af gadehuse er sårbare overfor nedrivninger. Landsbystrukturen generelt er sårbar overfor større ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset gårdenes bebyggelsesstruktur og byggeskik.</p>	
8	Klejs Skov	<p>FOKUS: Små ydmyge huse, hvis oprindelige beboere arbejdede i skovene omkring Lottrup. Husene er beliggende ud til den stejle skovvej med diger, der afgrænser de små parceller mod skoven.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: De små skovarbejderhuse og vejens karakter af skovvej samt digerne ud mod skoven.</p> <p>SÅRBARHED: Skovarbejderhusene er sårbare over for nedrivning, samt ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset skovarbejdermiljøets bebyggelsesstruktur og lokale byggeskik.</p>	<p>Lille koloni af skovarbejder- og daglejerhuse i det kuperede terræn mellem Klejs og Lottrup. Flere af husene er opført i bindingsværk med gennemstukne bjælker, hvilket tyder på at de er bygget omkring 1800 eller før. Flere af de små husparceller er omgivet af lave diger mod skoven.</p>
9	Asløkke	<p>FOKUS: Karakteristisk blokudskiftning, der afspejles i landskabets skel og i gårdenes tidstypiske byggeskik.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Den overordnede struktur med diger, hegn, grøfter og veje samt bebyggelsens placering og byggeskik.</p> <p>SÅRBARHED: Asløkke er sårbart overfor væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset områdets bebyggelsesstruktur og byggeskik.</p>	<p>En samling af gårde og huse opstået i en regulær blokudskiftning af den sydlige del af As sogn. De regulære lodder markeres tydeligt af diger, hegn og veje. Miljøet består generelt af velbyggede gårde i grundmur med tre eller fire længer med besynderlige navne som Øster- og Vester England, Kombusk og Lavedam.</p>
10	Klejs Vestermark	<p>FOKUS: Den åbne udmark med spredt beliggende småbrug.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Den oprindelige udskiftningsstruktur, der endnu kan erkendes i markgrænserne er bærende elementer sammen med indtrykket af småbrug på udmarken og det højtbeliggende åbne landskab.</p> <p>SÅRBARHED: Klejs Vestermark er sårbar overfor væsent-</p>	<p>En stor samling af mindre gårde og huse fremkommet ved udskiftningen i 1787 da Klejs/Nøttrup Vestermark blev inddelt i lange strimler og blokke for at tilgodese mange små nyligt tilkomne (jordløse) huse med lodder i udmarken. Bebyggelserne er opført igennem 1800-tallet. De ældste gårde er i bindingsværk, men de fleste i grundmur og ligger langs markveje og biveje.</p>

		<p>lige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset området bebyggelsesstruktur og byggeskik, samt væsentlige ændringer i veje, skel og omgivelser herunder slørende beplantning som fx skovrejsning.</p>	
		<p>FOKUS: Åben udmark med spredt beliggende bebyggelse, der fortæller om vilkårene i 1800-tallet for den fattige husmand på en afsides og forblæst placering yderst i landsbyens ejerlav.</p>	<p>Små gårde og huse på smalle hedelodder beliggende i den nordlige udkant af Tørring landsbys jorder. Jordlodderne, der blev bebygget af slidsomme husmænd i løbet af 1800-tallet, er markeret med levende hegn, grøfter og enkelte diger i ellers åbne landskab.</p>
11	Pyttenshede	<p>BÆRENDE ELEMENTER: Karakteren af små brug med beskedne stuehuse og udlænger i landlig byggeskik samt landskabet med hegn, grøfter og diger.</p> <p>SÅRBARHED: Pyttenshede er sårbart over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset området bebyggelsesstruktur og byggeskik, samt væsentlige ændringer i veje, diger, hegn og omgivelser.</p>	
		<p>FOKUS: Hovedgårdslandskab omgivet af skov med landskabelig forbindelse til Vejle Fjord. Tjenesteboligerne, fiskerhuset ved den gamle udskibningshavn og skovarbejdermiljøet langs Stouby Skovvej er vigtige for fortællingen om arbejdet, der blev udført på Rosenvold.</p>	<p>Rosenvold Hovedgård ligger ud til Vejle Fjord omgivet af store skov- og landbrugsarealer. Gårdens hovedbygning fra sidste halvdel af 1500-tallet er i to etager og har runde hjørnetårne med en udformning som de herreborge, der kendetegnede renæssancens herregårde i Danmark. Hovedbygningen står på et voldsted med vandfyldte grave på to sider.</p>
12	Rosenvold Hovedgård og Stouby Skovvej	<p>BÆRENDE ELEMENTER: Herregårdens bygninger og landskab, udskibningshavnen samt skovridergården og de små arbejderhuse, der alle er vigtige for at fastholde oplevelsen af de sociale lags forskellige boligformer og byggeskik.</p> <p>SÅRBARHED: Hovedgårdslandskabet og dets bygninger er sårbart over for ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset bebyggelsesstruktur og byggeskik. Hovedbygningen er bygningsfredet. Land- og skovarbejderhusene samt skovriderboligen er sårbare over for nedrivning, samt ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset skovarbejdermiljøets bebyggelsesstruktur og lokale byggeskik.</p>	<p>Øst for hovedbygningen ligger ladegården, der er opført i 1859-65 i røde sten med mønstermurværk. Parken har skovagtig karakter.</p> <p>Kulturmiljøet indeholder desuden flere tjenesteboliger og den gamle udskibningshavn anlagt ca. 1860 med et lille fiskerhus, der i dag fungerer som lystbådehavnens klubhus. Havnen har bevaret en upræntiøs intimitet uden mange moderne sejlerfaciliteter.</p> <p>I tilknytning til Rosenvold ligger Langs Bobæk Å i Stouby Skov en koloni af små ydmyge skovarbejder- og daglejer-</p>

13	Hovedgårdene Ussinggård og Merringgård	<p>FOKUS: Hovedgårdsmiljø med de tidligere forbundne Ussinggård og Merringgård.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Ussinggårds hovedbygning og avslænger samt den landskabelige have og Lunden, Merringgårds hovedbygning og udlængerne omkring den store gårdsplads.</p> <p>SÅRBARHED: Hovedgårdenes bygningsmasse er sårbare over for væsentlige ændringer i arkitektur og nære omgivelser, der ikke er tilpasset hovedgårdenes arkitektur. Hovedgårdsmiljøet er sårbart over for større ændringer i veje, diger og omgivelser.</p>	<p>huse opført i bindingsværk og med strå-tækte tage. I kontrast hertil ligger også en større skovriderbolig fra 1877.</p> <p>Landskabet omkring Rosenvold er karakteriseret ved store åbne hovedgårdsmarker indrammet af fredskovsdiger.</p> <p>I 1745 købte Gerdt Hansen de Lichtenberg både Merringgård og Ussinggård. De to gårde forblev sammen gennem næsten 100 år. Selv om Merringgård efterhånden var blevet en fri hovedgård, og Ussinggård blot var en avlsgård, blev Ussinggård dog opfattet som hovedsædet. Det var her, ejerne boede, når de opholdt sig på godset.</p> <p>Ussinggård består af et utraditionelt gårdsanlæg med levn fra 1700-tallet og en interessant hovedbygning fra 1860 i nygotisk stil, som der kun findes få af i Danmark. Avlsgården har kostald og lade fra 1740'erne, samt godsforvalterbolig med karle- og elevværelser fra 1860 og gammelt mejeri, der benyttes til værksted. Tilhørende parklignende haveanlæg og fredskov kaldet Lunden.</p> <p>Merringgårds gamle herregård med bindingsværksfløj blev midt i 1800-tallet erstattet af den nuværende hovedbygning, der er et langstrakt, grundmuret anlæg i én etage med to tårnagtige tværfløje. Der bliver i dag drevet moderne landbrug på gården.</p>
14	Jensgård og Tønballegård	<p>FOKUS: Jensgård og Tønballegård, der er ligger i kystlandskabet med marker, alléer, stendiger og kystskov.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Herregårdslandskaberne med alléer og de mange diger. Jensgårds hovedbygning udgør sammen med staldlængerne et velbevaret bindingsværksanlæg fra 1700-tallets midte. Tønballegård er meget velholdt og flot placeret i den fredede kystskov, hvor der kig til vandet.</p> <p>SÅRBARHED: Gårdene er sårbare over for væsentlige ændringer, nedrivninger og nybyggeri, der</p>	<p>Jensgård kendes fra 1300-tallet og har hovedbygning opført i 1753 med avlsgård i bindingsværk. Jensgårds ejerlav er næsten kvadratisk og omgivet af stendiger med levende hegn på de tre sider. Mod vandet danner Nederskov et mindre kystskovbælte. En gammel allé med asketræer fører fra landsbyen Østrup til herregården.</p> <p>Den nuværende ejendom Tønballegaard blev samlet ved opkøb af en række jorder gennem sidste halvdel af 1800-tallet. Det oprindelige firelængede bygningsanlæg, den gule gård, hvoraf nu er bevaret stuehuset - det gule hus - stammer fra ca. 1857.</p>

<p>15 Rask hovedgård og husmandskoloni</p>	<p>ikke er tilpasset gårdenes bebyggelsesstruktur og arkitektur. Det omkringliggende landskab er sårbart over for større tekniske anlæg, samt nedlæggelse af alléer, levende hegn og diger.</p> <p>Jensgårds hovedbygning med sidefløje og udløberfløj er bygningsfredet ligesom avlsgårdens øst- og vestlænge samt gårdspladsen er fredet. Tønballegårds hovedbygning og avlsgård er bygningsfredet.</p> <p>FOKUS: Hovedgård med trefløjet hovedbygning opført på gammelt voldsted, hvor det meste af jorden er udstykket til statshusmandsbrug.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Den tætte sammenhæng mellem hovedgården og husmandsudstyknings Skovby med karakter af små brug med 2-3 længer i landlig byggestil.</p>	<p>Gustav Glud nedrev omkring 1870 de tre udlængere fra den gule gård og opførte i stedet det eksisterende trefløjede avlsbygningsanlæg. I 1886-88 opførte han som sidste del af det store anlæg den eksisterende hovedbygning. Den fremstår som et karakteristisk eksempel på en proprietærgård fra 1800-tallets slutning i historicistisk stil med stærke rødde i den da herskende Herholdt-Storckske arkitekturretning.</p> <p>Rask Hovedgård ligger på et gammelt voldsted og har været kendt siden 1493. Hovedbygningen er ombygget i 1724 og igen i begyndelsen af 1840'erne efter en brand. Den består af en trefløjet hovedbygning i én etage. I 1922 blev størsteparten af hovedgårdsjorden udstykket til 38 statshusmandsbrug i Rask Mark og Skovby. Skovby består af husmandsbrug i landlig byggestil.</p>
<p>16 Barritskov Hovedgård</p>	<p>SÅRBARHED: Hovedgården er sårbar overfor væsentlige ændringer i arkitektur og omgivelser. Hovedbygning med omgivelser er bygningsfredet.</p> <p>Husmandsudstyknings fremstår i dag ombyggede, men er stadig væsentlige for fortællingen. Væsentlige ændringer og nybyggeri bør derfor tilpasses den oprindelige bebyggelsesstruktur og byggestil.</p> <p>FOKUS: Åbent og helstøbt hovedgårdsmiljø med tilknyttede tjenesteboliger og mølle.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Det åbne hovedgårdslandskab med hovedbygning, avlsgård, mølle og møllesø, skov og landarbejderbolig samt funktionsbygninger.</p> <p>SÅRBARHED: Hovedgårdslandskabet er sårbart over for terrænændringer og slørende beplantning i form af levende hegn og skovrejsning. Både bygninger knyttet direkte hovedgården samt tjeneste- og funktionsbygninger er sårbare over for nedrivning og væsentlige ændringer, der ikke er tilpasset bebyggelsesstruktur og arkitektur.</p>	<p>Barritskov er kendt siden 1261 og blev oprettet som stamhus i 1802. Den nuværende hovedbygning er opført i 1914-16 ved arkitekt Gotfred Tvede. Den store have er anlagt af landskabsgartner E. Glæsel. Den nuværende avlsgård med forpagterbolig blev opført i 1880-94 mod nordøst på modsatte side af søen. Barritskov fungerer i dag som hovedsæde for Aarstiderne.</p> <p>Barritskov Mølle og møllesø ligger syd for Barritskov. Møllen er kendt fra 1400-tallet og ombygget af flere omgange. Desuden findes forskellige boliger og funktionsbygninger med tilknytning til hovedgården.</p>

17	Bråskov og Bråskovgård	<p>FOKUS: Tidligere hovedgårdsmiljø, der i 1907 blev omdannet til statsungdomshjem. Med Juelsmindebanens anlæggelse i 1884 blev der etableret station i Bråskov og der opstod en lille stationsby, der har bevaret sit stationsbypræg.</p>	<p>Bråskovgårde kendes fra 1458 og bestod af to gårde, der op gennem 1800-tallet var store og driftige. I 1907 opkøbte staten Bråskovgård og oprettede et statsungdomshjem på initiativ af P.A. Alberti, der på en rejse til England havde set lignende institutioner for "særligt vanskelige mandspersoner". I 1907 opførtes den nuværende hovedbygning, mens avlsbygningerne blev videreført. De nedbrændte dog allerede i 1912, hvorefter de nuværende fløje blev opført.</p>
		<p>BÆRENDE ELEMENTER: Stationsbymiljøet med stationsbygning og pakhús, købmandsgård, posthus, forsamlingshus og stationsbypræget langs Bråskovvej, samt Bråskov Gårds bygningsmasse.</p>	<p>Opdragelsesanstalten Bråskovgård har en hvidkalket hovedbygning og gulkalkede udlænger og mange bevarede funktionsbygninger. Den blev i 1907 omdannet til statsungdomshjem med håndværks- og husflidsskole og har siden 1982 fungeret som efterskole.</p>
		<p>SÅRBARHED: Bråskovgård er sårbar over for væsentlige ændringer i arkitektur og omgivelser. Bråskov er sårbar over for væsentlige ændringer, der ikke er tilpasset stationsbyens bebyggelsesstruktur og arkitektur.</p>	<p>Bråskov opstod med indvielsen af Juelsmindebanen i 1884 på Bråskovgårds jorder, men udviklede sig først som stationsby i 1900-tallet. Byen er anlagt som en typisk stationsby langs Bråskovvej, der krydser det tidligere banetrace.</p>
		<p>FOKUS: Landsby med hovedgård, sprøjtehus, kirke og bindingsværksgårde omkring en bred forte.</p>	<p>Williamsborg er en landsbyhovedgård oprettet ved samling af øde bøndergårde i 1600-tallet. Hovedgården består af en nyere trelænget ladegård fra 1912 samt en trefløjet hovedbygning fra 1775 med ankomst via en lindeallé og en vognport.</p>
T1 8	Williamsborg og Daugård	<p>BÆRENDE ELEMENTER: Landsbyhovedgården med avslænger og omgivelser som alléer og haveanlæg sammen med landsbyens bindingsværksgårde og huse samt sprøjtehus.</p>	<p>I tilknytning til Williamsborg ligger den gamle kirkelandsby ved en slags toft omgivet af bindingsværkshuse og gårde. Vest for Williamsborg ligger det gamle sprøjtehus i grundmur.</p>
		<p>SÅRBARHED: Williamsborg er sårbar over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset hovedgårdens arkitektur og omgivelser. Williamsborgs hovedfløj med sidefløje er bygningsfredet.</p>	
		<p>Landsbyens bindingsværksgårde og -huse er sårbare over for nedrivning og større ændringer og nybyggeri. Det er væsentligt, at sammenhængen mellem landsbyens bebyggelse og Williamsborg bevares og, at der ikke hulfyldes med utilpasset nybyggeri mellem de gamle bygninger af bindingsværk.</p>	

19	Palsgård, Hosby og Håbet	<p>FOKUS: Palsgaard er et samlet kulturmiljø af national værdi, der omfatter herregård, avlsbygninger, industri, arbejderboliger, landsby og herregårdslandskab med landindvinding, der samlet fortæller om industrihistorie gennem over 100 år og herregårdens særlige indflydelse på kulturlandskabet.</p>	<p>Herregården Palsgård ligger på As Hoved mellem As Vig og Sandbjerg Vig. Kulturmiljøet omfatter herregård, avlsgård, funktionsbygninger, industri og det omkringliggende herregårdslandskab med park, skov, alléer, samt voldsted, diger, landvindingsområdet Håbet og dele af landsbyen Hosby.</p>
		<p>BÆRENDE ELEMENTER: Stort kulturmiljø med mange elementer, der knytter sig til det velholdte herregårdsmiljø, der er flettet sammen med udviklingen af industrimiljøet på Palsgaard.</p> <p>SÅRBARHED:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Herregårdslandskabet er sårbart over for væsentlige ændringer i bebyggelsesstruktur, veje, diger og omgivelser. - Palsgårds bygninger er sårbare over for nedrivning samt ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset den øvrige arkitektur og omgivelser. - Hosby er sårbart over for væsentlige ændringer og nybyggeri der ikke er tilpasset landsbyen byggeskik. - Håbet er sårbart over for terræn- og vandstandsændringer, tilgroning og slørende beplantning. 	<p>Nordøst for herregården ud mod As Vig ligger et fredet voldsted fra 1300-tallet. Hovedgården er kendt siden 1412. Den trefløjede hovedbygning, hvis ældste dele kan føres tilbage til middelalderen, er bygningsfredet. Nord for hovedbygningen ligger avlsgården, hvor af flere bygninger er tegnet af arkitekt, kgl. Bygningsinspektør J. Magdahl Nielsen, der også har tegnet arbejderboligerne i Hosby. Imellem avlsbygninger og mod nord ligger industrimiljøet som Einar Viggo Schou startede på godset for over 100 år siden og som i dag fremstår som en stor moderne virksomhed.</p> <p>I parken, der er blandt landets største, findes blandt andet et tempellignende lysthus og en herskabsstald tegnet af Magdahl Nielsen. Parken rummer i dag friluftscene og skulpturpark med offentlig adgang.</p> <p>Landsbyen Hosby består af gårde og huse herunder flere arbejderboliger opført til arbejdere på Palsgaard.</p> <p>Herregårdens åbne landskab afbrydes af markante diger med levende hegn. Langs alléen til As Hoved Skov findes strækninger med dobbelte diger, hvilket formentlig er resterne af en fægang. Håbet er en gammel lagune, der blev inddæmmet i 1883. Her findes pumpestation og mindsten sat over kammerherre Oppen Schilden, der stod bag inddæmningen.</p>
20	Rand enestegård	<p>FOKUS: Enestegårdsmiljø, der viser gårddrift uden for landsbyernes dyrkningsfællesskab før udskiftning og udflytning omkring år 1800.</p>	<p>Rand enestegård, der nævnes første gang i 1664, beliggende på en bakkekam med jorderne omgivet af skov skrånende ned mod Vejle Fjord. Jordene omkranses mod vest af Rand Skovs fredskovsdiger og mod</p>

	<p>BÆRENDE ELEMENTER: Den ensomt beliggende gårdstruktur med længer, der omkranser en pigstensbelagt gårdsplads samt diget umiddelbart nord for stuehuset, der markerer gårdens toft. Mod syd det åbne stykke med agerland omkranset af en bæk og diger, der afgrænser matriklen mod den omgivende skov.</p>	<p>øst af en bæk, der skærer sig ned i en erosionsfure og danner en naturlig grænse til Sønderskov.</p>	
	<p>SÅRBARHED: Rand enestegård er sårbar over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset enestegårdens bebyggelsesstruktur og byggeskik. Landskabets er sårbart over for ændringer i veje, diger og beplantning.</p>	<p>Skovomgivelserne har virket konserverende på markstrukturen og alle diger på nær en enkelt strækning mod nord er bevaret.</p>	
21	<p>Tvillingegård ved Stouby</p>	<p>FOKUS: Tvillingegården Hjerrildgårdes særlige gårdstruktur, som der næsten ikke er flere af i Danmark.</p>	<p>Tvillingegårde var ret almindelige indtil udskiftningen i slutningen af 1700-tallet, men i dag er de yderst sjældne. I Stouby har de været meget udbredte, men i dag er der kun Hjerrildgårdene tilbage.</p>
	<p>BÆRENDE ELEMENTER: Tvillingegården med to tætliggende stuehuse, en fælles længe der adskiller de to gårdspladser, hver omkranset af hver gårds egne længer.</p>		
	<p>SÅRBARHED: Tvillingegården er sårbar overfor væsentlige ændringer i omgivelser og byggestil, specielt den fælles mellemlænge.</p>		
	<p>FOKUS: Hærvejsforløb med mølle og hærvejskro.</p>	<p>Den vestlige spids af Hedensted Kommune er den eneste strækning, hvor man kan bevæge sig op eller ned gennem Jylland uden at skulle krydse enten Danmarks vandrigeste å - Skjernå eller Danmarks længste vandløb - Gudenå.</p>	
	<p>BÆRENDE ELEMENTER: Hærvejsforløbene med passagen mellem de store åer, Koutrupgård (sandsynligvis tidl. Hærvejskro) med studefoldene, stenkisterne og Stampe Mølle (Skjernå).</p>	<p>Her findes hærvejsspor, som i store træk følger hovedvandskellet på den jyske højderyg og formentlig kan føres tilbage til oldtiden. Hærvejens forløb har skiftet meget gennem tiderne, så hærvejsstrøget mange steder strækker sig over et bredt område med parallelle vejspor.</p>	
22	<p>Hærvejsforløb og Det Store Vand-skel</p>	<p>SÅRBARHED: Landskabet er sårbart over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der skæmmer oplevelsen af hærvejsforløbet. Koutrupgård og Stampemølle og deres omgivelser er sårbare over for manglende vedligehold, nedrivning og ombygninger, der ikke er tilpasset den originale byggeskik.</p>	<p>Ved Gyvelhøj findes gamle hulsvejsspor og rester af en gammel studefold, hvor stude-driverne kunne lade deres okser hvile for natten. Koutrupgård ligger på sin oprindelige plads og siges at have været en tidligere</p>

23 Klaks Mølle	<p>FOKUS: Stort møllemiljø med møllegård med trefløjet hovedbygning opført i 1863, møllesø, bryghus, bageri og beboelseshus.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Møllegård, bryghus og beboelseshus, begge i to etager, længer langs vejen i grundmur og bindingsværk samt møllesø.</p> <p>SÅRBARHED: Klaks Mølle er sårbar overfor nedrivning, samt væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset møllemiljøets bebyggelsesstruktur, mølleanlæg, kanaler og omgivelser.</p>	<p>hærvejskro. Stenkister (vejbro) sikrer overgangen over Dybdal bæk tæt ved studedefolden samt over Skjernå.</p> <p>Stampemølle fra 1850 er et meget oprindeligt trelænget bygningskompleks, gulkalket med røde træskodder og døre.</p> <p>Klaks Mølle kendes tilbage til 1600-tallet som kornvandmølle, men op gennem tiden har her også været drevet vadmelsstamperi, maltgøreri, bryghus og bageri.</p> <p>Møllegårdens trefløjede hovedbygning på bakken er opført i 1863. Efter en brand i 1887 genopførtes Vandmøllen, et toetages bryghus og en beboelsesbygning i to etager. Langs vejen ligger et par udlænger. Der blev også drevet bageri.</p>
24 Hammer Mølle	<p>FOKUS: Det bedst bevarede møllemiljø på Gudenåens øvre løb med trelænget møllegård med savskæreri og møllesø.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Stuehus, de to udlænger omkring den pigstensbelagte gårdsplads med savskæreriet er bærende elementer ligesom opstemning, møllesøen og broen over vejen.</p> <p>SÅRBARHED: Hammer Mølle er sårbar over for nedrivning, samt væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset møllemiljøets bebyggelsesstruktur, mølleanlæg, stemmeværk, kanaler og omgivelser.</p>	<p>Hammer Mølle er kendt siden 1600-tallet. Den nuværende trelængede møllegård er opført i 1912 efter en brand. Hammer Mølle har udnyttet den spæde Gudenåsvand på øvre løb, hvor vandmasserne endnu kunne kontrolleres og opstemmes med datidens teknologi.</p> <p>Møllen var oprindelig kornvandmølle men har også haft maltgøreri fra 1871 og fik i 1912 savskæreri, der blev møllens redning i en tid hvor kornmølleriet fik stadig sværere vilkår. Savskæreriet fungerede helt op til 1950'erne og kan stadig erkendes i bygningerne i dag.</p>
25 Skævlund Mølle	<p>FOKUS: Møllemiljø med dets karakteristiske omgivelser med møllesø og å beretter om århundreders mølledrift på stedet og repræsenterer møllernes sidste periode.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Bygningernes oprindelige arkitektur og møllens funktion er bærende elementer sammen med det omgivende landskab med møllesø og det sydlige højdedrags åbne karakter.</p>	<p>Skævlund Mølle ligger ved Skjold Å, hvor åløbet i dag er ændret, så det løber uden om møllesøen. Møllebygningen rummer mølle (gulkalket) og beboelse (grundmur) på hver side af en port.</p> <p>Mølledriften kan spores tilbage til 1300-tallet. Den eksisterende mølle er opført som kornvandmølle i 1847 og det gamle gearsystem med overtræk til kværnene er bevaret. Den er stadig vandførende og har dobbelt overfaldshjul.</p>

26	Brå Mølle	<p>SÅRBARHED: Skævlund Mølle er sårbar over for nedrivning samt væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset møllemiljøets bebyggelsesstruktur, mølleanlæg, stemmeværk, kanaler og omgivelser.</p>	<p>Møllebygningen gennemgik en omfattende restaurering i 1962 og fremstår meget oprindelig og velholdt. De to nord-sydgående længer står ligeledes oprindelige med bevarede luger i staldbygningen, kaldet gævlinger, og gesimser.</p>
		<p>Der er tinglyst en fredningsdeklaration på møllen.</p>	
		<p>FOKUS: Møllemiljø med tre længer og møllen, der udgør en kortere fjerde længe mod syd samt møllesø.</p>	<p>Vandmølle ved Urlev Å med tydelig mølledam og kanal. Møllen er kendt siden 1500-tallet og hørte oprindeligt under Bråskovgård.</p>
		<p>BÆRENDE ELEMENTER: Møllegårdens stuehus og møllebygning, gårdspladsen, samt møllesø. Dertil kommer strukturen og byggeskikken i gårdens øvrige længer.</p>	<p>Den nuværende trelængede møllegård med mølle er opført i 1868 og fik turbine installeret i 1896. De to udlænger er genopført i oprindelig stil efter en brand ca. 1995.</p>
		<p>SÅRBARHED: Møllemiljøet er sårbart over for nedrivninger, samt væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset bebyggelsesstruktur, mølleanlæg, stemmeværk, kanaler og omgivelser.</p>	
		<p>FOKUS: Den landbrugsmæssige industri præget af skiftende teknologi, der fremstår som et fint eksempel på hensigtsmæssig placering af mølleri og mejeri mellem to byer og i umiddelbar nærhed af hinanden, således at kunder kunne klare flere ærinder samtidig.</p>	<p>Svends Mølle og Møgelkilde Andelsmejeri ligger på hver sin side af Ørum Å. Svends Mølle er en kornmølle kendt fra 1600-tallet. Den nuværende møllegård er fra ca. 1850, mølleriets gavle ud mod gården er opført i 1912. Der er en velbevaret perron med udhæng, hvor kornsækkene blev læsset af og melsækkene på. Møllesøen ligger øst for møllegården.</p>
27	Svends Mølle og Møgelkilde Andelsmejeri	<p>BÆRENDE ELEMENTER: Møllegård, mølleri og andelsmejeri, samt samspillet mellem de to af typer landbrugsindustri.</p>	<p>Andelsmejeriet Møgelkilde er opført 1888 i nærheden af møllen, hvor kunderne alligevel kom. Det eksisterende anlæg er opført 1925 i Bedre Byggeskik og nedlagt 1971, men er som helhed velbevaret med bestyrerbolig, mejeribygning og skorsten.</p>
		<p>SÅRBARHED: Møllegården og andelsmejeriet er sårbare over for nedrivning samt væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset møllens og mejeriets oprindelige funktion, arkitektur og omgivelser. Det er væsentligt, at den aflæselige sammenhæng mellem bygningerne bevares og, at landskabet omkring ikke sløres.</p>	
		<p>FOKUS: Bjerre Mølle er Danmarks eneste, bevarede teglhængte mølle, der sammen med</p>	<p>Bjerre Mølle er en velbevaret vindmølle af typen ottekantet jordhollænder med sejl og indvendig krøjning. Øst for møllen ligger den trelængede møllegård opført i</p>
28	Bjerre Mølle		

	<p>møllegården udgør en produktionsmæssig sammenhæng.</p>	<p>1860 med længer i bindingsværk, kampesten og grundmur, der er byggeteknikker og materialer typisk for egnen.</p>
	<p>BÆRENDE ELEMENTER: Den velbevarede, fritliggende teglhængte vindmølle med den nærliggende møllegård med de egnstypiske byggeteknikker.</p>	
	<p>SÅRBARHED: Mølle og møllegård er sårbare over for nedrivning, manglende vedligehold samt ændringer i arkitektur og omgivelser, der vil sløre den kulturhistoriske sammenhæng mølle og møllegård.</p>	
	<p>FOKUS: Arkæologisk udpegning med fokus på gravhøje og den landskabelige sammenhæng mellem gravhøjene.</p>	<p>Langstrakt højtliggende forløb af 9 fredede gravhøje på stribe med åbent landskab imellem højene.</p>
<p>29 Gravhøje mellem Guldbjerg høj og Gilhøje, Trebjerg</p>	<p>BÆRENDE ELEMENTER: Gravhøjenes synlighed og sammenhæng i landskabet.</p>	<p>Gravhøjene er ikke arkæologisk undersøgt, men stammer formentligt fra ældre bronzealder for mellem 3.800 og 3.000 år siden. Bronzealderens høje er bygget af græstørv, og det var et stort græsningsområde, der blev brugt til blot en høj.</p>
	<p>SÅRBARHED: Landskabet er sårbart over for større tekniske anlæg, terrænændringer, skovrejsning og byudvikling.</p>	
	<p>FOKUS: Havnen, der er hele grundlaget for anlæggelsen af byen og har stadig stor betydning som overfartssted, som udgangspunkt for muslingefiskeri og havbrug samt som lystbådehavn.</p>	<p>Snaptun ligger ud til Hjarnøsund og er vokset op omkring færgeoverfart, handelsplads og fiskeri. Det har skabt en aktiv kyst- og havneby med færgetrafik til Hjarnø, Endelave og Alrø i Horsens Fjord samt en levende lystbådehavn og erhvervshavn.</p>
<p>30 Snaptun</p>	<p>BÆRENDE ELEMENTER: Havnen med handelsplads, industri og færgefart er vigtige for fortællingen, dertil kommer toldassistenthuset, de tilbageværende fiskerhuse og ældre villaer langs kysten.</p>	<p>Ved havnen ligger handelspladsen med pakhuse, der er opført midt i kornsalgssperioden af en købmand fra Horsens i 1858 og ret kort tid derefter udvidet af 2 omgange. Pakhuset er bevaringsværdigt og ombygget til boliger.</p>
	<p>SÅRBARHED: Snaptun er sårbart over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset havnens funktion og karakter. Toldassistentbolig, fiskerhus og ældre villaer langs kysten er sårbare over nedrivning samt større ændringer i haver og belægninger på skråningsanlæg.</p>	<p>Flere af husene ved havnen har tidligere været beboet af fiskere, der havde murerede udhuse med loftsrum til opbevaring af net og andet fiskeudstyr. Et par åbne pladser i byen fungerede som stejlepladser.</p>
		<p>Langs kysten er opført nogle ældre villaer og en toldassistentbolig, da alle skibe skulle bordes af toldvæsenet.</p>

31 Bugten og Strandore - bademiljø ved Sandbjerg Vig

FOKUS:
Fritids- og bademiljø med feriekolonier og små badehuse fra 1920-30'erne, der rummer en væsentlig lokal og national fortælling om den tidlige bade- og fritidsturisme i Danmark og som udgør et stemningsfyldt element på stranden.

BÆRENDE ELEMENTER:
De små badehuse og de to feriekolonier samt sammenhængen med strandengen.

SÅRBARHED:
Badehusene er sårbare over for nedrivning, samt ændringer af form, udtryk, størrelse og materialevalg. Badehusene er omfattet af en bevaringsdeklaration.

De to feriekolonier er sårbare over for ændringer, der ikke er tilpasset den oprindelige arkitektur og materialevalg.

Det omkringliggende landskab er sårbart over for tilgroning, fremmedartet beplantning og klimasikring, der slører den visuelle sammenhæng mellem badehusene og stranden.

FOKUS:
Sanatoriet med tilbygninger og funktionærboliger med dets beliggenhed i det skovrige, stærkt skrånende terræn ned mod Vejle Fjord og det lille men markante Træskohage Fyr.

BÆRENDE ELEMENTER:
De bærende bevaringsværdier knytter sig til sanatoriets markante gule murstensarkitektur og det omgivende landskab. Både parken, den bevarede liggehal og de omkringliggende funktionsbygninger formidler tiden som tuberkulosesanatorium og udgør vigtige elementer i kulturmiljøets fortælling sammen med Træskohage Fyr, der ligger som en fin afslutning på stien fra parken.

SÅRBARHED:
Sanatoriet og dets bygninger er sårbare over for ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset arkitektur og omgivelser. Sanatoriet er omfattet af lokalplan med bevarende bestemmelser.

Ved Sandbjerg Vig ligger to klynger af små og tidlige fritids- og badehuse. Strandore, der er den nordligste og største, er opført på Palsgårds jord til brug for deres arbejdere. Bugten, der er den sydligste, er tætliggende badehuse. Badehusene er små og beskedne med udtryk af badehuse, og ikke sommerhuse, placeret direkte på strandengen uden anlagte haver.

De fortæller om dengang, hvor også den almindelige danske befolkning tog strandenes lys og luft til sig som et gode om søndagen og fra 1938 også i ferierne.

Nord for Strandore ligger to mindre feriekolonier. FDF's Daneborg blev indviet i 1914, tilbygget af flere omgange og senere genopført i oprindelig stil efter en brand i 2010. DUI-Leg og Virkes feriekoloni blev opført i 1922. Feriekolonierne blev oprettet for at give fattige og vanskeligt stillede børn fra byerne et ophold i den friske luft væk fra byernes bro- og arbejderkvarterer.

Begge feriekolonier er opført i rødmalet træværk og med hvidmalede bygningsdetaljer.

Vejlefjord Sanatorium for brystsyge (tuberkulosepatienter) blev opført i 1898-1900 på en afsides beliggenhed i det skovrige, stærkt skrånende terræn på nordsiden af Vejle Fjord. Sanatoriet blev tegnet arkitekterne prof. Vilhelm Dahlerup og Meyer i en – efter udenlandske forbilleder – karakteristisk arkitektur for et kursted.

Til det oprindelige sanatorie hører en park, en maskinbygning, overlægeboligen Fjordbo og flere tjenesteboliger. I forlængelse af sanatoriets hovedbygning findes den oprindelige udendørs liggehal med sengeafsnit, som i dag er lukket af. I 2008 indviedes Vejle Fjord som konferencecenter og wellness hotel.

Fra det renoverede parkanlæg går en sti-forbindelse til Træskohage Fyr, som blev opført i 1904 af Vejle Havn for at sikre indsejlingen til havnen. Fyret fremstår istandsat og vedligeholdt af lokale ildsjæle.

32 Vejlefjord Sanatorium og Træskohage Fyr

33	Fakkegrav	Fyret kræver løbende vedligehold og strandengen kan påvirkes af slid fra de mange besøgende.	Et miljø, der oprindeligt havde kornpakhushus med udskibning og toldassistentbolig, men som gennem omkring 100 år har fungeret som badehotel og restauration. Bygningerne fremstår i dag som en brandtomt og der er ansøgt om et nyt projekt, som skal tilpasses det oprindelige miljø.
		<p>FOKUS: Kystmiljø med gammel ladeplads og fritidskultur opstået i relation til Vejle Fjord.</p>	
		<p>BÆRENDE ELEMENTER: Bygningskroppenes volumen, der rejser sig i det kuperede kystlandskab.</p>	
		<p>SÅRBARHED: Fakkegrav er sårbart over for ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset områdets historiske bebyggelsesstruktur og arkitektur.</p>	
		<p>FOKUS: Svanedamskvarteret er en haveby med en byplan for placering af villaer, haver og grønne områder, der er karakteriseret af Svanedammen og villaer opført i Bedre Byggeskik. Den gennemgående arkitektoniske kvalitet er høj og har haft afsmittende effekt på by og egn.</p>	<p>Juelsminde by voksede omkring 1900 planløst frem på den tidligere havbund og fugtige strandeng. Godsejer Einar Schou, der i 1908 havde købt Palsgård, lod fra 1911-1913 opføre en kirke til byen tegnet af arkitekt og Kgl. Bygningsinspektør Johannes Magdahl Nielsen. Det blev begyndelsen på et tæt samarbejde mellem Schou og Magdahl Nielsen, der sammen lavede en byplan for området, hævede terrænet, udgravede Svanedammen, og Magdahl Nielsen tegnede flere huse, som dannede model for Svanedamskvarteret.</p>
34	Svanedamskvarteret i Juelsminde	<p>BÆRENDE ELEMENTER: Bebyggelsesplanens åbne og grønne karakter samt bygningernes arkitektur, placering og haveanlæg. Svanedammen med Einar Schous mindepark, kirken, præstegården, skovfogedhus m.m.</p>	<p>Einar Schou fik tinglyst en servitut, så han og Magdahl Nielsen skulle godkende alle nye huse for at sikre den kvalitet og sammenhæng i bebyggelsen, der stadig præger Svanedamskvarteret.</p>
		<p>SÅRBARHED: Svanedamskvarteret er sårbart over for nybyggeri og væsentlige ændringer, der ikke er tilpasset den oprindelige byplan med grønne områder og byggestilen præget af Bedre Byggeskik med murede villaer med høj tagrejsning og røde vingetegl.</p>	
		<p>FOKUS: Stationsby med handelsstrøg og adskillige andelsfunktioner opvokset omkring Rask Mølle i forbindelse med etablering af jernbanelinjer i 1891 og 1929.</p>	<p>Rask Mølle er en stationsby anlagt på bar mark ved anlæggelsen af stationen i 1891 langs Horsens-Tørring banen. Byen udvikledes løbende og i 1920 indeholdt byen flere stationsbybebyggelser såsom forsamlingshus, station, kro, mejeri og flere boliger samt håndværksbygninger, der fortsat er tydeligt aflæselige i bybilledet i dag.</p>
35	Rask Mølle stationsby	<p>BÆRENDE ELEMENTER: Området omkring stationspladsen med station, kro, foderstof, andelselværk, mejeri og hjørneejendommen, der rummer beboelse, men hvor der også tidligere blev drevet handel.</p>	
		<p>SÅRBARHED: Stationsområdet med station, kro, mejeri</p>	

og lignende er sårbare over for nedrivninger samt væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset stationsbyens bebyggelsesstruktur og arkitektur.

FOKUS:

Fortællingen om Uldums udvikling fra landsby, højskoleby og stationsby. Udviklingen opleves særligt i kontrasten mellem Poul M. Møllers Pl., Kirketoften og Østerled med bindingsværkshuse samt handeleggaden med stationsbypræg langs Søndergade.

BÆRENDE ELEMENTER:

Uldum Højskole, der er en dominerende bygning i byen og et vigtigt kulturhistorisk element, kroen, forsamlingshuset, landsbymiljøet med enkle stråetækte huse på Østerled samt stationsbyforløbet langs Søndergade.

SÅRBARHED:

Selvom højskolen har gennemgået flere ombygninger, opleves den intakt og er derfor sårbar over større ændringer eller nedrivninger samt nybyggeri, der ikke er tilpasset højskolens arkitektur.

Landsbymiljøet er sårbart over for nedrivninger og nybyggeri, der ikke er tilpasset områdets byggeskik. Stationsbymiljøet er sårbart overfor forfald og utilpasset nybyggeri, der ikke følger bebyggelsesstrukturen med huse med saddeltag beliggende ud til gaden.

FOKUS:

Stenderup er en landsby, der ved Juelsmindebanens åbning udviklede sig med en række servicefunktioner, der stadig er af-læselige i bybilledet.

BÆRENDE ELEMENTER:

Stenderups sammengroede og bevarede karakter af landsby og stationsby med den intakte vejstruktur. Stenderup station, skole og forsamlingshus samt smedje mod nord.

SÅRBARHED:

Bymiljøet omkring kirken med skole og forsamlingshus er sårbart over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er

Uldum opstod som en mindre landsby omkring kirken, der udviklede sig med oprettelsen af en af landets første højskoler i 1849 i byens sydlige udkant.

Byen udviklede sig yderligere med anlæggelsen af Horsens-Tørring-Banen i 1891 og opførelsen af en stationsbygning i den nordvestlige del af byen, der blev nedlagt i 1962. Uldum har en langstrakt, fortættet bygade som en karakteristisk stationsby med få bebyggelser opført efter 1960.

Stenderup er en landsby, hvor en del af gårdene ikke er udflyttet de og huse ved et trafikalt knudepunkt, der udviklede sig til et mindre stationsbymiljø i slutningen af 1800-tallet efter Juelsmindebanen blev indviet i 1884.

Landsbyen og banen voksede sammen langs Hedenstedvej med funktioner som købmand, andelsmejeri, missionshus, forsamlingshus, degneskole og brugsforening, der alle kan erkendes i bybilledet i dag.

		tilpasset bebyggelsesstruktur og arkitektur.	
		<p>FOKUS: Møgelkær er fortællingen om udviklingen fra herregård til fængsel og siden uddannelsesinstitution.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Værdierne knytter sig især til hovedgårdens bygninger samt funktionærboligerne omkring Møgelkærsvinget.</p> <p>SÅRBARHED: Selvom Møgelkær bærer præg af nedrivning, om – til- og nybygning, er bebyggelsesstrukturen sårbar over for større ændringer og nedrivninger af hovedbygninger, villaer og barakker samt nybyggeri, der ikke er tilpasset stedets arkitektur.</p>	<p>Møgelkær Hovedgård nævnes første gang i 1408 og havde siden 1647 været indlemmet i grevskabet Frijsenborg. Nuværende hovedbygning er opført i 1861-62 med Ferdinand Meldahl som arkitekt.</p> <p>I 1939 købte staten komplekset, som derefter blev benyttet som ungdomslejr, fængsel for landsforrædere og senere som åbent fængsel.</p> <p>Møgelkær Statsfængsel er et kompleks der består af tidligere herregård med hovedbygning, stald- og ladebygninger, dertil kommer funktionærboliger omkring Møgelkærsvinget samt barakker og kirke, der er rejst i forbindelse med fængslets drift, beliggende i et kuperet terræn med vand og skov.</p> <p>I dag er stedet omdannet til uddannelsescenter for fængselsbetjente og værkmeistre til fængsler og arresthuse.</p>
38	Møgelkær		
		<p>FOKUS: De Stærke Jyder og fortællingen om Danmarks første gudelige vækkelsesbevægelse, der havde sit udspring omkring Korning, Øster Snede og Rårup i 1790'erne.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Kirken, missionshuset og stenen ved Hans Nielsens Smeds fødegård m.m.</p> <p>SÅRBARHED: Større ændringer og nedrivninger af de bærende elementer, samt nybyggeri, der ikke er tilpasset stedets byggestil.</p>	<p>De Stærke Jyder var Danmarks første gudelige vækkelsesbevægelse. Bevægelsen opstod omkring Korning, Øster Snede og Rårup i Hedensted Kommune og fik som de første lov af regeringen til at undervise deres børn uden for den kommunale almueskole. I 1842 fik de tillige lov at oprette egne skoler uden for det offentlige skolevæsen - en mulighed som den almindelige befolkning i Danmark først fik med friskoleloven i 1855 da skolepligt blev ændret til undervisningspligt. Korning er en af De Stærke Jyders højborge, hvor Hans Nielsen Smed var en af de ivrigste forkæmpere for bevægelsen. Der er rejst en mindesten over smeden der måtte i tugthus for sin tro. Stenen står hvor den gamle bysmedje lå.</p>
39	Korning		
		<p>FOKUS: Herredsby med arrest, kro og landsbymiljø omkring kirken. I Bjerre har herredsretten og arresten spillet en væsentlig rolle i reguleringen af samfundslivet, hvor arresthusfangerne fra sin celle kunne se over på kroen.</p> <p>BÆRENDE ELEMENTER: Arresten/Herredsretten og det omkringliggende miljø samt det gamle landsbymiljø ved Holmen med</p>	<p>Bjerre består af en spredt bebyggelse langs den sydvestlige højderyg af Bjerrelide. Byen har i løbet af 1900-tallet udviklet sig fra en samling af gårde til tættere gadehusbebyggelse langs Bjerrevej og Holmen.</p> <p>Bebyggelsen Sønder Bjerre ligger omkring kirken med skole og sprøjtehus samt langs hovedvejen Bjerrevej med kro og tinghus, senere hen Bjerre Arrest.</p>
40	Bjerre		

kirke, sprøjtehus og skole samt disses nærmeste omgivelser.

SÅRBARHED:

Bjerre Arrest, kroen, kirkemiljøet med sprøjtehuset samt de tilbageværende gårde i landsbyen, er sårbare over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset byens bebyggelsesstruktur og byggeskik.

Arresten, der er bygningsfredet, er ved at blive istandsat af lokale ildsjæle og har stort potentiale for at formidle byens historie som herredsby.